

Sbírka soudních rozhodnutí

Věc C-87/22

TT
v.
AK

(žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landesgericht Korneuburg)

Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 13. července 2023

„Řízení o předběžné otázce – Příslušnost ve věcech rodičovské odpovědnosti – Nařízení (ES) č. 2201/2003 – Články 10 a 15 – Postoupení věci soudu jiného členského státu, který má lepší předpoklady k jejímu projednání – Podmínky – Soud členského státu, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno – Haagská úmluva z roku 1980 – Nejvlastnější zájem dítěte“

1. *Justiční spolupráce v občanských věcech – Příslušnost a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti – Nařízení č. 2201/2003 – Příslušnost ve věcech rodičovské odpovědnosti – Postoupení věci soudu s lepšími předpoklady k jejímu projednání – Působnost – Postoupení v případech únosu dítěte – Postoupení příslušným soudem na základě článku 10 nařízení soudu členského státu, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno – Zahrnutí*
[Nařízení Rady č. 2201/2003, článek 10 a čl. 15 odst. 1 písm. b)]

(viz body 40–43, 45–51, 55 a výrok 1)

2. *Justiční spolupráce v občanských věcech – Příslušnost a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti – Nařízení č. 2201/2003 – Příslušnost ve věcech rodičovské odpovědnosti – Postoupení věci soudu s lepšími předpoklady k jejímu projednání – Podmínky – Žádost o navrácení založená na Haagské úmluvě z roku 1980, která nebyla předmětem konečného rozhodnutí*
[Nařízení Rady č. 2201/2003, čl. 15 odst. 1 písm. b)]

(viz body 57–59 a výrok 2)

3. *Justiční spolupráce v občanských věcech – Příslušnost a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti – Nařízení č. 2201/2003 – Příslušnost ve věcech rodičovské odpovědnosti – Postoupení věci soudu s lepšími předpoklady k jejímu projednání – Pojem „soud s lepšími předpoklady“ – Kritéria pro posouzení – Skutečná a konkrétní přidaná hodnota pro přijetí rozhodnutí týkajícího se dítěte – Nebezpečí, že rodič žádající o navrácení dítěte bude zbaven možnosti účinně uplatnit své argumenty – Přijetí naléhavých předběžných opatření soudem s lepšími předpoklady –*

*Uplynutí šestitýdenní lhůty po podání žádosti o navrácení založené na Haagské úmluvě z roku 1980 a značné prodlení při rozhodování o této žádosti
(Nařízení Rady č. 2201/2003, článek 15)*

(viz body 63, 64 a 66–69)

Shrnutí

TT a AK, slovenští státní příslušníci, jsou rodiči V a M, kteří se narodili na Slovensku v roce 2012. V roce 2014 se rodina usadila v Rakousku. TT a AK se v roce 2020 rozešli a AK odvezla děti bez souhlasu TT na Slovensko. Ten proto podal u slovenského soudu žádost o navrácení dětí podle Haagské úmluvy z roku 1980¹. Současně podal žalobu k rakouskému soudu, kterou se domáhal, aby mu byly obě děti svěřeny do výlučné péče. AK se obrátila na tentýž soud, aby slovenský soud požádal, aby se v souladu s nařízením č. 2201/2003 prohlásil za příslušný ve věci péče o děti^{2,3}, přičemž argumentovala tím, že slovenské soudy mají lepší předpoklady k rozhodnutí o otázce rodičovské odpovědnosti k oběma dětem.

Předkládající soud se zabývá tím, zda příslušnost rozhodnout o péči o dítě může být na základě nařízení č. 2201/2003⁴ přenesena na soud členského státu, v němž tomuto dítěti po neoprávněném přemístění vzniklo obvyklé bydliště, a zda podmínky stanovené pro takové přenesení mají taxativní povahu.

Soudní dvůr, na nějž se uvedený soud obrátil, upřesňuje podmínky, za nichž soud členského státu, který je příslušný meritorně rozhodnout ve věci rodičovské odpovědnosti podle článku 10 nařízení, může výjimečně požádat o převzetí podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení soud členského státu, do něhož bylo dítě jedním z rodičů neoprávněně přemístěno.

Závěry Soudního dvora

Pravidla příslušnosti ve věcech rodičovské odpovědnosti uvedená v nařízení č. 2201/2003 byla koncipována s cílem zohlednit nejvlastnější zájem dítěte, a za tímto účelem upřednostňují kritérium blízkosti. Bylo tak zavedeno pravidlo obecné příslušnosti soudů členského státu, ve kterém má dítě v době podání žaloby obvyklé bydliště⁵. Toto pravidlo se nicméně uplatní s výhradou mj. článku 10 nařízení⁶, který svěřuje příslušnost soudům členského státu, ve kterém dítě mělo obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným přemístěním nebo zadržováním. Uvedené ustanovení, které naplňuje cíl odrazování od neoprávněného přemístování dětí mezi členskými státy nebo jejich zadržování, má neutralizovat účinek, který by použití pravidla obecné příslušnosti mělo v případě neoprávněného přemístění dotčeného dítěte, tedy přenesení příslušnosti na členský stát, v němž by dítě po svém neoprávněném přemístění nebo zadržování získalo nové obvyklé bydliště.

¹ – Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, uzavřená v Haagu dne 25. října 1980.

² – Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti [odpovědnosti] a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243). Článek 15 nařízení stanoví, že soudy členského státu příslušné k meritornímu rozhodnutí ve věci rodičovské odpovědnosti mohou výjimečně požádat soud jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, o převzetí věci nebo její části, pokud má dotčený soud lepší předpoklady k jejímu projednání a je to v nejvlastnějším zájmu dítěte.

³ – Zejména čl. 15 odst. 1 písm. b), čl. 15 odst. 2 písm. a) a čl. 15 odst. 5 tohoto nařízení.

⁴ – Podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení.

⁵ – Podle čl. 8 odst. 1 nařízení.

⁶ – Podle čl. 8 odst. 2 nařízení.

Kromě toho článek 15 nařízení č. 2201/2003 stanoví mechanismus spolupráce, jenž soudu členského státu, který je příslušný pro posouzení věci, umožňuje výjimečně postoupit věc soudu jiného členského státu, pokud tento do šesti týdnů přijme soudní příslušnost. Možnost požádat o převzetí může využít i soud, jehož příslušnost je založena na článku 10 nařízení č. 2201/2003, a není vyloučeno, že příslušnost bude přenesena na soud členského státu, do kterého bylo dotčené dítě jedním z rodičů neoprávněně přemístěno. Nejvlastnější zájem dítěte, který je jedním z cílů sledovaných nařízením č. 2201/2003, je totiž prvořadým hlediskem a dotčené postoupení musí tento zájem respektovat. S cíli sledovanými nařízením č. 2201/2003 tak není v rozporu možnost, aby soud příslušný ve věci rodičovské odpovědnosti na základě článku 10 nařízení požádal soud jiného členského státu, do kterého bylo dotčené dítě neoprávněně jedním z rodičů přemístěno, o převzetí věci, která mu byla předložena.

Požádat o dotčené převzetí lze nicméně pouze tehdy, jsou-li splněny tři kumulativní taxativní podmínky⁷, tj. existuje-li „zvláštní vztah“ mezi dítětem a jiným členským státem, má-li soud příslušný k rozhodnutí ve věci samé za to, že soud tohoto jiného členského státu má lepší předpoklady k projednání věci, a je-li postoupení v nejvlastnějším zájmu dítěte v tom smyslu, že nemůže mít škodlivý dopad na jeho situaci. Existence žádosti o navrácení založené na Haagské úmluvě z roku 1980, která nebyla předmětem konečného rozhodnutí v členském státě, do něhož bylo dotčené dítě jedním z rodičů neoprávněně přemístěno, nemůže dotčenému převzetí bránit, avšak tato okolnost musí být zohledněna při určení, zda jsou splněny podmínky požadované pro postoupení věci.

V tomto ohledu je zaprvé skutečnost, že dítě je státním příslušníkem členského státu, jedním z kritérií, na jejichž základě lze mít za to, že má „zvláštní vztah“ k tomuto státu.

Zadruhé, pokud jde o podmínku, podle které musí mít soud, v jehož prospěch je zamýšleno postoupení, lepší předpoklady k rozhodnutí věci, zde musí příslušný soud zohlednit několik skutečností. Především by postoupení věci mělo být schopno přinést v souvislosti s přijetím rozhodnutí týkajícího se dítěte skutečnou a konkrétní přidanou hodnotu ve srovnání se situací, kdy by řízení probíhalo i nadále před příslušným soudem. Tak je tomu mj. tehdy, pokud soud, v jehož prospěch je takové postoupení zamýšleno, přijal na žádost účastníků původního řízení a na základě použitelných procesních pravidel soubor naléhavých předběžných opatření založených zejména na článku 20 nařízení č. 2201/2003. Toto postoupení dále nemůže s sebou nést nebezpečí, že by rodiče žádajícího o navrácení dítěte zbavilo možnosti účinně před soudem uplatnit své argumenty. A konečně, pokud byla žádost o navrácení založená na Haagské úmluvě z roku 1980 podána u příslušných orgánů členského státu, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, nelze mít za to, že by jakýkoliv soud tohoto členského státu měl lepší předpoklady k rozhodnutí věci, dříve než uplyne lhůta šesti týdnů stanovená pro přijetí rozhodnutí o žádosti o navrácení dítěte⁸. Mimoto značné prodloužení soudů uvedeného členského státu při rozhodování o této žádosti může svědčit proti závěru, že by tyto soudy měly lepší předpoklady k tomu, aby meritorně rozhodly o právu na péči o dítě. Soudy smluvního státu, na jehož území bylo dítě neoprávněně přemístěno, totiž nemohou poté, co byly o tomto přemístění informovány, rozhodnout ve věci práva na péči o dítě, dokud nebude mj. rozhodnuto, že dítě nemá být podle této úmluvy vráceno⁹.

⁷ – Taxativně vyjmenované v čl. 15 odst. 1 nařízení č. 2201/2003.

⁸ – V článku 11 Haagské úmluvy z roku 1980 a v článku 11 nařízení č. 2201/2003.

⁹ – Článek 16 Haagské úmluvy z roku 1980.

A nakonec zatřetí, co se týče podmínky týkající se nejvlastnějšího zájmu dítěte, jeho posouzení nemůže pomíjet dočasnou neschopnost soudů členského státu, do kterého bylo dítě jedním z rodičů neoprávněně přemístěno, přijmout meritorní rozhodnutí ve věci práva na péči o dítě odpovídající tomuto zájmu dříve než soud tohoto členského státu, k němuž byla podána žádost o navrácení dítěte, rozhodne alespoň o této žádosti.